

تورک یوردی

تورک ادبیاقلری مرکزی هبئتی طرفندره نشر اولتور.

جلد ۳

مارت ۱۹۲۶

نومرو ۱۷

(انقلاب) ك مختلف معنای

۱

اعتقاد بجه ملقا عثمانی سلطنتی وقایع و صفحاتی آراسنده اك زیاده جالب دقت
 اوله كلش اولان (خلع) ، نهایت سلطنت مذ كوره نك الفاسی صورتیه تبدل
 ایدرهك (انقلاب) ك مادی و معنوی شكله غایت مهم بر قیمت تاریخیه ویرمشد.
 تاریخده (استقلال عثمانی) مبدئی عد ایدیلن (۶۹۹) نجی سنه هجریه دن
 (تنظیمات) ك زمان اعلانی اولان (۱۲۵۵) نجی سنه هجریه قادیار كچن بش
 یوز الی آلتی سنه قریه ده (دور فترت) وقایعی خارج اولق اوزره اپلك دفعه
 اوله رق مشهور (وارنه) ملحه سنی متعاقب (بوجوق) ویا (بوجك) تپه
 عسائی نتیجه سنده (فاتح) ، باباسنك براز اول پیشكش چكدیكى تختدن اینه رك
 اودورده ولی عهدك مقامی اتخاذ ایدیلش اولان (مغنيسا) یه مخلوعاً عودت ایتش
 وایکنجی (مراد) ایکنجی ویا اوچونجی دفعه اوله رق مقام سلطنته كلش در
 (۸۴۸) سنه هجریه . فقط بو وقعه نك آنجق خلع ایله مشابهتی واردر . خصوصیتی
 یوقدر . (فاتح) ك ، صدراعظم چاندارلی زاده (خلیل) پاشا ایله بروازكچدی
 ماجراسنی حاصر لامشدر . اصل (خلع) بو تاریخدن تام یتش سنه هجریه صوكرادر .
 حتی (بوجوق تپه) وقعه سنك معكوس بر نظیره سیدر . (سلیم اول) ، پدری
 (بایزید ثانی) یی تختدن ایندیروب (دیمتوقه) یه نفی ایتش واوآنه قادیار عثمانلی
 سلطنتی اطرافنده صیقه صیقه بلیره نیکیدن سلطنت غوغالرینك بالنتیجه واره .
 بیله چکی غایبی بو صورتله میدان قویمش در . (۹۱۸)

بو تاریخدن ده (۱۰۹) سنه صوكرایمنی (۱۰۳۷) سنه هجریه ده جلوسندن بری
 اوچ آی كچدیكى حالده اظهار ایتدیكى اوضاع غریبه سبله بومدت ظرفنده خلق

آراسنده نیجه دیدی قودی بی موجب اولان ، تره تره کزوب بول بول بولدی
آلتونلری بالیققره آتان برنجی سلطان (مصطفی) مجنونی بر دارالسعاده اغاسک
تدبیرینه اوطورمه سنی سلیمه دیکی تختدن ایندیریلهرک (خلع) فکری نازملندیریلش
و (۱۰۳۲) ده (هائله عثمانیه) نامی آلتنده شهرت بولان ایکنجی (سلطان
عثمان) ک فجیعه قتلی وقوعه کلمشدر .

ایشته بووقعه نك حدوتیه درکه عثمانلی سلطنتک تأسسندن شو آناه قدارمدور
ایتمش اولان ۳۳۳ سنه هجریه ظرفنده بوسلطنتک محیط فعالیتنده برنجی (قوسوه)
محاربه سنی متعاقب (بایزید اول) ک برادر قتل ایتمک ، (یاووز) ک بابا خلع
ونفی ایتمک سیاستلرینه برده (پادشاه اولدورمک) - همده نه رذالتلرله اولدورمک!
- عنعنه سی داخل اولمش و سلسله عثمان زمان زمان بو اوچ جلاد بی امان حضورنده
بویون اکمه مجبور قالمشدر .

آرتق ده لیرن ، چیلدیران و سرای سفاهتلری آراسنده سرمست و بی هوش
قالان قالانه ! سلطان (ابراهیم) مجنونی ایله آنی تعقیب ایدن آوجی سلطان
(محمد رابع) ک خلعه لری ، کذا ایکنجی سلطان (مصطفی) ایله (یاطرونه خلیل) ک
ده ویردیکی اوچنجی (سلطان احمد) وقعهری ، ۱۲۲۳ سنه هجریه ده اوچونجی سلطان
(سلیم) ک قتلیه دردنجی (سلطان مصطفی) حادثه لری برازا اول بالحساب یازدیغیز
وجهله (تنظیمات) ک اعلانه قدار کچن بش یوز اللی آلتی سنه ظرفنده عدد خلی
طوقوزه واردیرمش ، فقط بویابده صاحب اختصاص فردلر یتیشدیرمک، آیری
بر استعداد او یاندیرمشدر . یعنی مملکت بالذات استعداد غروپی ایله طبقی آکا بکزر
دیگر بر غروپک کیزلی ، آچیق حرکات و معاداتی آراسنده قالمش و بو وقعهرک
ملتک احوال عمومیه سنده کلی ، جزئی تغیرات و تحولاتی موجب اوله لری
شویله طورسون بالعکس مملکتک احوال اداره و سیاسیه سیله شرائط اجتماعیه سی
تذبذبدن تذبذبه ؛ اوغرایه رق ذاتاً نیجه سنه لردن بری اساسندن تزلزله باشلامش
اولان عثمانلی حکومتی داخلی و خارجی انهدام علامتلری کویترمهک باشلامشدر .
محاربات متوالیه نك ظهور و وقوعی ، دورلو دورلو مغلوبیتلرک موجب اولدینی خسار

وضررلك تعدد وتكثيرى ، شقاوت ، تغلب سيئه لرینك بنيه مملكته آجدقلى
خسته لقلر اقتصادى طور غونلقلك اوروپایى وممالك مدنيه نك جمله سنى بربرينه
قاربشديران افكار ترقى پرورانندن خبرلكك دوامى ، دورلو دورلو يولسزلقلرك
يكديكرينه پيوسته اوله رق ايمراطورلكك دروننده درين ومدهش بر ايصسزللك
احساس ايتديكى قورقور ، كيف مايشا حركات وافعالك آشايلى يوقاريلى ايقاعى
جراتلى ، بوتون بونلر وبونلرك توليد ايتدكلرى چشيد چشيد فناقلر دولتى ده ،
ملتى ده خسته جان پيراقغه سبب اولمشردى . ايشته (تنظيمات) - بيم آكلایيشيمه
كوره - بونلرك آكلاتدقلى داخلى وخارجى انهدامه مقابل بر پاياندا خدمتى
كوره جك ايدى !

*
*
*

معلوم در كه شرقك ، غربك ، شمالك ، جنوبك كافه دولت وحكومت تأسيساتنده
عصرلكك زياده اهميتله كوسترديكى وقايع معكوسه نك خفيف نوعى خلعلر ،
حكمدارلقدن اسقاط حادثه لرى ، شديد نوعى ايسه سلطنت وحكومت الغالى در .
عنايلرده خلعلر هيچ بر زمان استبداد اداره يي تخفيف ايتمهش در . بالعكس مستبدى
استخلاف ايدن اولكسندن ياداها شديد الرأى ، ياخود داها قورناز چيقمش در .
الغارك تأثيراتى ده متنوع در : مثلاً قومشومز (ايران) ده اون ايكنجى عصر
هجري نصفندن صوكره ظهور ايدن (حكومت زنديه) اون اوچونجى عصر هجري
اوانلنده بردن بره منقرض اوله رق يرينه كچنلرده الفا ايديلن (قاچار) حكومتى
قائم اولش ايسه ده مملكتك موازنه عموميه سى بوايى الغانك ايكي سندن ده شايان
اهميت بر صورتده استفادة ايدمهش كورونمكد در . چونكه هان يكديكرينك
عنى اولان بوايكى حادثه سياسيه ده حكم ايدن عامل ، مملكت احوال اجتماعيه
وشه ائط عموميه اقتصاديه سنده بللى باشلى تبدلاتى موجب اولماش وايلك
روز كارلك اسمه لرى اوزرينه طالغالانوب بولانان دكز يينه استبدادك فرمايش ر كودتى
ايله - احتمالكه صورتا - چارشاف كى دوم دوز اولمشدر . (رضاي بهلوى)
حكومتك ده بونلر بكنزه يوب بكنزه ميه جكنى ده آنده عامل اوله جق برنسيپلك

جنسی خبر ویره جکدر . چونکه آرتق زمان ، عصر نه دیره کز دیمک بوقیل حکومتله تحمل ایدمه مزلکده مصر ومکب برطور جدی آلمشدر .

دیمک ایسترم که (انقلاب) کله سنک بوکی حادثات ایله وجوه التباسی هنوز معین دکلدر . یعنی موضوع اولدینی یکی معناسی بوکی حادثات ایله طوغریدن طوغری به علاقه دار کورونمه یور . (انقلاب) ، خلع والقادن پک یو کسک اولق شرطیله انسانی برطاقم پرنسیپلرک حال فعالیتیه کتیریله سی وبونلرک مشمر ، مؤثر صفحه لرله حسن تطبیقی دیمک هر حالده بوکله و بوکله یی جانلاندیران روح بیان ایچون داها موافقدر . تابع اولدینی (مه قانیزمه) به کلنجه ، بونک شیمدیلك تعریفه موفق اوله میه جنم . اونی آنجق یکی انقلابمز اثبات ایدمه جکی نتیجه لرله تعریف ایدمه بیله جکدر . مظروف ، هیچ بر زمان ظرفی محیط اوله ماز . ایشته دهام ، بر نقطه نظره کوره بوکی احوالده محیط اولق قدرتی بالفعل وبالعمل اظهار واثبات ایتمکدن عبارت کورولمکده در .

* *

انقلاب کله سی ایچون لغتدیریمز :

« ده کیشمک ، باشقه شکله ، قابله کیرمک »

دیورلر ایسه ده بونک ملتله ، مملکتله ، حکومتله تعلق ایدن معناسی بویله صویغون وحد ذاتنده حائر اولدینی هر درلو الاستیقیت ایله کندیسنده مضمر اولان مقصد وظایه دن محروم دکلدر . (تبدل) کله سی (انقلاب) ک، او صویغون حالنی افاده ایدر . وقتیه (تبدل سلطنت) دن نه آکلار ایدک . انقلابمی ؟ ... سز (اس انقلاب) عنوانه البته آلدانماز سکزه (تبدل) ، (انقلاب) کی قولاقلرده خوش چینلامادینی ایچون کلیشی کوزل قوللانیلمشدر . مرحوم سلیمان پاشا ایسه (حس انقلاب) تعیریه سلطنت عزیزیه تبدلنده کی مضمراتی نه قدار کنیش و کنیش اولدینی قدار الاستیقی ، طولغون افهام ایتمشدر . حق (تنظیمات) ک بر ایلیکی اولمش ایسه اوده - عرض ایتدیکم وجهله - انقلاب معناسه قوللاییلان (تبدل) کله سی بر آز قوتلشدیرمکدن عبارتدر . چونکه مشروطیت فکرینی ولوکه پک

ناقص اولسون اول امرده بعض ذهنلره القا ایدن عامللردن بری در . انقلاب معناجه بروسعت و یرنجی شایان تقدیر بر حرکت باشلانغیجی صایله بیلیر . حق (تنظیمات)ی متعاقب ظهور ایدن . (قوله لی وقعه سی) بوفکریمیزی مؤیددر . چونکه (قوله لی وقعه سی) نك اساسی (حسین داثم پاشا) و یاراننك :
(پادشاهك خلع و قتلی ، مسئولیت و كلانك تأسیسی ايله برابر مجلس مبعوثانك (كشادی) امنیه سی اوزرینه متنی و مؤسس برهیئت خفیه نك استتقاقلری ، محکومیتلری ايله متوجدر .

بوهیئت خفیه یی باصدیران بر خفیه ژورنالی دکل ایدی . افکار عمومییه استناد ایتمکدن محرومیق ایدی . حق کارنده موفق اولسه ایدی بيله وجوده کتیره جکی اثر (تبدل) دن اقوا ، انقلابدن ضعیف یاریم ، خام بر حادثیه بکزمه چك ایدی . بو وقعه یه هان اون آلتی اون یدی سنه صو کره ظهور ایدن و عبدالعزیزك خلعیله نتیجه لهنن وقعه ده هان تماميله مشاهددر . عبدالعزیز ، سلطان مجیده ، اومدیغنه اوغراددی ، مملکت و ملت ایسه ینه اوممادیقی ايله قالدی .

* *

بن بوصوك وقعه تبدلک بی خبر ، لاقید شاهد لرندن بری یم در . (دارالشفقه) ده یا برنجی صنفده ایدم یا خود ایکنجی یه یکی کچمش ایدم . بر صبح ، طوروب طورور کن طویلر آتیلمغه باشلادی . مبصرلر ، خدمتجیلر شاشقین شاشقین بافنه باشلادیلر ، چونکه طویك عددی یدی بی کچمش ایدی . یدی اولسه ایدی :
— یانغین !

دیوب شهرک علی العاده وقایع روزمره سندن اولقی حسیله آدیرمایه جقلردی . بزچو جوقلرده آلیندق ، آلیقلاشدق ایدی . برکت و یرسین که طویلر یوز برپارده ده طوردی . طورمایه ایدی ، فنا حالده اور که چك ایدك . زیرا بزم بيله قولانغمزده پادشاهك مملکتی موسقوفره صاتمق فکرنده اولدیغنه دائر — سفیر ایغنائیف و محمود ندیم پاشا مسئله لری — درمه چاتمه روایتلر وار ایدی . بوروایتلری غرابتدن غرابته سوقان ، — «صوفتالراولسه ایمش چوقدن صاتیلمش ایمشرا» ارجوفه سی

ايدى . فقط كذب وصدق كيم فرق ايدى چك ؟ اينامش ، كيتمش ايدى !
 بيلم نەسبەمىنى ايدى . مكىتك خارچى ، داخلى قابولرى صيم صيقى قاباندى .
 نەباغچەدە باغچوان ، نەقابو اوكلاربدە برانسان كورويموردى . مبصرلرمزك يوزلرى
 كول كې اللرىنى اوغوشىدىرە اوغوشىدىرە كزىيورلر ، خدمتچىلر بربرلرىنك
 كوزلرىنە باقىيورلر

مدىر قلىجنى طاقش كىدىيور ، باش مبصرە تلاشلى تلاشلى برشىئلر تىيە
 ايدىيوردى . نەاولويوردى . بز نەبىلەلم . بز مبصرە صوردق . مكىتبدە (تنفسخانى) لر
 ئايە (مذا كرەخانە) لر بزىم اك برنجى ترصد محللرمز ايدى . مذا كرە خانەدەكى
 پنجرەلردن برىى اصولجە آچدق . بورادن سوقاق كورويوردى . آ
 كىمسەلر يوق ! كىمسەلر كچميور !

بلەكە يارىم ساعت صوكر ايدى . بويوك قاپويە اينىن يوقوشك باشندە قىرآتلى ،
 اوزاقدن بزە عجىب القىافە كورونن برى باغىرمغە باشلادى . بزەكى قولاقلىك
 ھىربرى بر (مىقروفون) نرەدە ايسە پىرە آياغنى ، دورت نعلە كىدن آن
 پاتىردىسى كې طويە جغز !
 ناصل كە طويدق ! حريف :

— پادشاھ (سلطان مراد) اولدى !
 نعرە-نى بربرى آردنچە باصدىرييوردى .
 راز اول مبصرلرلە خدمتچىلرە عارض اولان شاشقىناق ، بودفەمە بزە انتقال
 ايتدى : يىكى ايشىتىدىكمز براسم .

— نە اولمش ؟
 — پادشاھ !
 — ناصل اولمش ؟
 ايشتە بوراسى بزىم اىچون بللى دە كىل ايدى .

بزم شاشقىنلغىمىزى مكىتب مدىرىنك عودتنى متعاقب مبصرمىزك مذا كرە خانەدن
 اىچرى بە كىرەك :

— هایدی ، قالفك ، اذنه كیده جكسكز ! . . .
 مآلنده کی سوزی ازاله ایتدی . سونجه قالدق . بولوك نظامنده ، آیاق
 آنه رق ، البسه قوغوشنه چیققدق . کیندك . قوشاندق .
 بویله وقتسز اذن مکتبک یکی عنعناتنده یوق ایدی . آیدم بر کره ، پنجشنبه
 کونی چیقار ایدك . بو کون ایسه غالباً (صالی) ایدی . نه کونی اولور ایسه
 اولسون بویله بر (تبدل) جمله مزك خوشنه کیتدی ایدی .
 مبصر لر بزلری دیوانخانهیه دیزدی . مدیر صاللا قیلیج ، او طه سندن چیقهرق :
 — پادشاهم ز سلطان مراد اولدی . اوچ دفعه (پادشاهم جوق یاشا) باغیره جقسکز .
 هر باغیریشك صوکنده برر تمنا ایدم جكسکز . هایدی باقهلم . آرش ! . . .
 قارمه قاریشیق اولدی جان ویور کدن باغیردق . چونکه اذنه چیقهر جغز . مدیر
 لطقك ذیلنی اتمام ایتدی .

— سوقاقلرده یالکز کز یله یه جك . . . قهوه لرده ، قرائتخانه لرد . او طور ولمایه جق .
 قالا بالبقاره صوقولمایه جق . . . کیجه لین شنك وار دییه فشنك ، مهتاب آله
 اویقوسز حرکتلرده بولونولمایه جق . . . جمعه کونی آقشامی ساعت اون برده
 (اسکی آلانورقه) آد ملر کزله کلینه جك . . .

باق !

برر تمنا داها !

عجبا چوقدن بری آلیشدیغمز مکتب حیاتنده ، بردن حاصل اولان بوده کیشمه
 بزم ایچون اوفاجیجق بر (انقلاب) می ایدی ؟ . . . (انقلاب) ك معناسندن اذن
 وارمی ؟ . . . واریا ! (حریت) نه در ؟ . . .

خدمتجیلر بزی اولرمزه کوتوروب تسلیم ایتدیله ، والدم ، یوق ایدی .
 سود نینم سیاهیسنك بکزی آغارمش ، کوزلری قیزارمش ایدی . صوردم :
 — آنه آغلادکمی ؟

باشنی کدرلی کدرلی ساللادی . آغلادم دیمك ایسته دی .

— نه اولدك که ؟

- سن آکلامازسک !
 شیمدیکی عقم اولسه بنده آکا :
 — یاسن آکلادکی ؟
 دیر ایدم . فقط آنک یرینه باشقه برشی سویلهدم :
 — سود نینه ! . خبرک وارمی ؟ پادشاه سلطان و . . .
 دیدم . قالدیم . چونکه عرب ، دوداقلرینی شیشیره شیشیره :
 — صوص ! . . . دیدی
 والده ایکندی اوستته طوغرو کلدی . اوده وجهاً متغیر ایدی . بی
 کورونجه :
 — مکتبدن بورایه ناصل کلدک ؟
 دیدی . خدمتجیلر ایله کلدیکمی آکلاندم .
 پک ابی خاطرمددر . سود نینم ، برشی صوره جق اولدی . والدهم
 دوداقلرینی بوکه رک ، قاشلرینی قالدیروب ایندیردی . یعنی :
 — بویله شیلر چوجغک یاننده سورولورمی ؟
 دیمک ایسته دی . فقط بکا دونه رک :
 — سزه بویله نه دن اذن ویردیله !
 قوجه قفامی صاللایه صاللایه دیدم که :
 — آنه ، خبرک یوقی ؟ . . . پادشاه سلطان مراد اولدی .
 . . . والدهم :
 — صوص !
 دیمه دی . افادمی کمال توکل ایله دیکله دی . بن مرحومه نک حالنی پک ابی
 بیلیرم . نه ماضیدن محزون ، نه ده حالدن ممنون کورونمه یوردی .
 سود نینه می چاغیردی . دیدی که :
 — بن راسم ایله قوناغه کیمه جکم . سن ده یارین کل !